

KATARZYNA JĘDRUSZCZAK

PRYWATNOŚĆ JAKO POTRZEBA W RAMACH KONCEPCJI SIEBIE

Potrzeba prywatności zyskuje coraz większe zainteresowanie badaczy, zwłaszcza w kontekście zmian (cywilizacyjnych i technologicznych) zachodzących we współczesnym świecie. Niniejszy artykuł odnosi się jedynie do wąskiego aspektu dziedziny psychologii prywatności. Próbowano ustalić powiązania potrzeby prywatności z wybranymi elementami składającymi się na koncepcję siebie. Wykorzystano w tym celu Test Przymiotnikowy ACL i Kwestionariusz Preferencji Społecznych (opracowanie własne metody operacjonalizacji potrzeby prywatności). Złożoność fenomenu prywatności (łączy wymiary: samotności, odosobnienia, intymności w rodzinie, anonimowości, izolacji) zaowocowały równie złożonym, co i trudnym do interpretacji układem powiązań z elementami koncepcji siebie. Ten wątek badań wymaga kontynuacji. Badania wykazały niemniej, że nasilenie potrzeby prywatności wiąże się z ilością wyjawianych przez osobę informacji, natomiast nie uzyskano potwierdzenia dla hipotezy, że prywatność stanowi przeciwieństwo potrzeby afiliacji. Potrzeba prywatności nie wynikała z tego, w jakich warunkach mieszka dana osoba sama: czy dzieli z kimś pokój. Prywatność jednak wiązała się z preferencjami jedności, co do spędzania czasu wolnego (sam/z innymi). Ciekawym wynikiem było, że potrzeba prywatności ma takie samo nasilenie u kobiet i mężczyzn, ale wiąże się z odmiennymi elementami obrazu siebie u obojga płci.

Słowa kluczowe: potrzeba prywatności, prywatność, koncepcja siebie, wyjawianie informacji o sobie, zarządzanie informacjami o sobie.

Obecnie kwestie prywatności pojawiają się w kontekście zagadnień postępu naukowego (urządzenia inwigilacyjne, gromadzenie danych w formie elektronicznej, badania genetyczne itd.) oraz przemian w zakresie obyczajów, kultury (kluczowe znaczenie środków masowego przekazu informacji, zwłaszcza Internetu i telewizji). Rozmawiając o jawności informacji zawartych w kodzie DNA, o zjawisku pisania blogów czy o motywacji uczestników telewizyjnych *reality show*, nieuchronnie zastanawiamy się nad granicą „upubliczniania się” oraz kon-

sekwencjami zachodzących w tym zakresie zmian. Równocześnie niejednokrotnie obserwujemy zdwojenie wysiłków wokół ochrony prywatności.

Jednak potrzeba prywatności nie jest bynajmniej trendem współczesnych czasów. Jest zaś niewątpliwie aspektem społecznego funkcjonowania człowieka i jak każdy z tych aspektów podlega ewolucji na przestrzeni czasu. W odniesieniu do prywatności za dobry przykład takich przeobrażeń mogą posłużyć kanony dotyczące stroju – głównie tego, jak wiele zasłaniał (Boucher, 2003) – oraz normy w zakresie tematów tabu.

W psychologii zagadnienia prywatności człowieka są obecne *explicite* od niedawna. Wcześniej były niejako tłem, przeciwnym biegunem czy uzupełnieniem takich zjawisk, jak afiliacja, terytorializm, samotność, izolacja. Dlatego wiedza z dziedziny *stricte* psychologii prywatności jest jeszcze nieugruntowana i wiele w niej znaków zapytania. Nie mamy, jak dotąd, zadowalającej odpowiedzi na pytanie „po co?” i „dlaczego?” tę potrzebę prywatności odczuwamy. Nie znamy też różnic międzyjednostkowych w zakresie tej potrzeby. Zagadnienia: co, ile, dlaczego, komu, w jakich okolicznościach dana osoba ujawnia informacje o sobie i dlaczego pewne informacje o sobie kategoryzujemy jako prywatne i je „chronimy” (i czym jest naruszenie prywatności) także pozostają obszarem do zbadania. Wciąż otwarte pozostają kwestie, jak potrzeba prywatności przedstawia się w odniesieniu do dzieci, młodzieży, dorosłych, kobiet, mężczyzn oraz jaki wpływ na nią mają czynniki kulturowe. Jednocześnie zastanawia, jaka będzie (a właściwie jest) „reakcja” oraz adaptacja człowieka do rzeczywistości, w której w razie konieczności będzie można go obserwować (kamery), podsłuchiwać („pluskwy”), zlokalizować jego położenie (GPS), poznać jego kod genetyczny itd. Obok tego niechybnie nadchodzącego „eksperymentu naturalnego” warto by tymczasem poświęcić zagadnieniom prywatności więcej naukowych dociekań.

W badaniach własnych został podjęty jedynie wąski aspekt tej zarysowanej powyżej rozległej tematyki – powiązania potrzeby prywatności z innymi potrzebami składającymi się na autokonceptę jednostki. Niemniej wydaje się, że ta skromna próba poszukiwania wewnętrznych determinant czy korelatów potrzeby prywatności może stanowić „początek” dla ewentualnych dalszych prac badawczych.

I. PODSTAWY TEORETYCZNE

Poszukując terminów pozwalających na opis tego, że ludzkie zachowanie nie składa się z izolowanych reakcji, ale ujawnia pewną integrację, badacze bardzo często przywołują pojęcie „ja” lub stosowane analogicznie pojęcia: „samowyobrażenie”, „obraz siebie” czy „koncepcja siebie” (Hall, Lindzey, 2001; Łaguna, 1996; Pervin, Oliver, 2002)¹.

Chociaż kwestię, czym jest koncepcja siebie, różnie ujmuje się w poszczególnych nurtach w psychologii (Biela, 1988; Hall; Lindzey, 2001; Łaguna, 1996; Pervin, Oliver, 2002), to bez względu na rozbieżności między badaczami, koncepcji siebie przyznaje się miano tej cechy, bez której nie można w pełni zrozumieć danej osoby (Argyle, 1991). Nadto, ponieważ ta sama osoba pełni wiele ról, a mimo to jest „tą samą” w swoim wyobrażeniu o sobie, musimy zauważyć, że koncepcja siebie pozostaje w ścisłym związku z poczuciem tożsamości. Dalej, głównym źródłem samowyobrażenia są prawdopodobnie reakcje innych – patrzymy na siebie tak, jak inni nas kategoryzują (Jarymowicz, 1994), ale mimo to mamy poczucie własnej indywidualności i odrębności. Co więcej, nie da się prawdopodobnie oddzielić kształtowania się tożsamości od rozwoju psychospołecznego (Erikson, 1997).

W obrębie zagadnień z zakresu problematyki koncepcji siebie mieści się również kwestia potrzeb człowieka. Większość autorów stoi na stanowisku, iż potrzeby jednostki są istotnym składnikiem jej autokoncepcji (Brzezińska 1973; Hall, Lindzey, 2001; Łaguna, 1996; Maslow, 1954; Obuchowski, 1995; Pervin, Oliver, 2002; Reykowski 1980; Strelau, 2000)².

¹ Niemniej co do tych terminów często pojawia się krytyka. Dotyczy ona nieadekwatności określenia „obraz” w odniesieniu do wiedzy zwerbalizowanej, jaką po części jest także wiedza na temat własnej osoby (Łukaszewski, 1979; Reykowski, 1980). Proponowane są inne określenia, np. „samowiedza” (Kozielecki, 1986), „ja” (przeszłe, realne i idealne, Łukaszewski, 1979), „samoświadomość” (Zaborowski, 1989). W niniejszym artykule będzie jednak preferowane określenie „koncepcja siebie”, nawiązujące do angielskiego „self-concept”.

² Ale należy pamiętać, że „koncepcja potrzeby” funkcjonuje w odmienny sposób w różnych orientacjach w psychologii. Najbardziej reprezentatywne ujęcia to: potrzeba jako brak, jako napięcie wynikające z jakiegoś braku (popęd), niezaspokojony motyw, uczucie i wysiłek związane z jakimś deficytem określanym w terminach deprywacji (Wiśniewski, Śleszyński 1976). Z drugiej strony istnieje co najmniej kilka koncepcji dotyczących problematyki potrzeb. Dla przykładu, Murray wyróżnił kilkadziesiąt różnych rodzajów potrzeb (np. utajone, jawne, proaktywne, reaktywne), które – najogólniej ujmując – rozumie jako „coś”, co organizuje procesy psychiczne decydujące o postępowaniu. Całkiem inny charakter ma koncepcja Masłowa, który wychodzi od pojęcia natury czło-

Tytuł prezentowanego artykułu wskazuje, że poczynione zostało założenie, iż prywatność jest potrzebą. Możemy tu mówić jedynie o założeniu, ponieważ – jak dotąd – brak wystarczających podstaw, ażeby zdefiniować status fenomenu prywatności (czy jest prywatność potrzebą, wartością, emocją, motywacją, postawą, cechą osobowości itd.). W literaturze spotyka się różne określenia poprzedzające termin „prywatność” (por. Newell, 1995), zwykle mające odniesienie do proponowanego przez autora modelu, teorii czy definicji prywatności lub po prostu stosowane wymiennie jako odpowiedniki językowe. Prywatność bywa określana jako motyw ludzkiego postępowania (Zaleski, 2001) czy jako ceniona i chroniona wartość. Trzeba przyznać, że na gruncie psychologii autorzy jednak najczęściej sięgają po pojęcie „potrzeba prywatności” (Zaleski, 2001; Kelvin, 1973; Laufer, Wolfe, 1977, s. 23). Także w potocznym użyciu pojawia się takie ujęcie – mówimy, że „potrzebujemy prywatności”.

Niemniej, kiedy zapytamy, „po co potrzebujemy prywatności?”, to – poszukując odpowiedzi – prawdopodobnie dojdziemy do wniosku, że prywatność daje nam poczucie odrębności, indywidualności, autonomii. Tym samym punkt ciężkości rozważań przeniesie się w zakres zagadnień tożsamości oraz koncepcji siebie. Czym jest zatem potrzeba prywatności i jak będzie rozumiana w niniejszym artykule? Rozstrzygając tę kwestię, przyjrzyjmy się proponowanym przez teoretyków ujęciom fenomenu prywatności³.

Teoretycznych propozycji rozumienia prywatności nie ma wiele, a i te istniejące są na różnym poziomie zaawansowania i weryfikacji. Margulis (2003a), który śledził 30-letni rozwój teorii prywatności, uważa, że najbardziej znaczące pozostają dwie koncepcje prywatności – Westina i Altmana – i to te teorie torowały drogę badań nad prywatnością. Privacy Regulation Theory Altmana (1977) definiuje prywatność jako „selektywny, dialektyczny, wielomodalny i zapewniający optymalizację proces kontroli dostępu do *self*”. Altman podkreśla aspekt kulturowy: badania etnograficzne i międzykulturowe tego autora wskazują na uniwersalność potrzeby prywatności przy odmiennych kulturowo mechanizmach jej realizacji. Autor ten zainspirował do badań Derlegę i Chaikina (1977), którzy posze-

wieka, ujmując ją jako integralną całość. Osobowość staje się w toku spełniania celów, a rodzaje tych celów wyznaczają właśnie potrzeby (tworzące hierarchię). Są i takie teorie, które „ograniczają się” do wskazania na jeden zasadniczy dynamizm jednostki, np. dążenie do mocy w koncepcji Adlera czy samoaktualizacja zaproponowana przez Rogersa (Obuchowski, 1995).

³ Ponieważ problematyka koncepcji siebie ma w psychologii bogatą i długoletnią tradycję, nie będzie szerzej omawiana w niniejszym artykule; zainteresowany Czytelnik znajdzie jej wyczerpujące omówienie w licznych publikacjach.

rzyli i uzupełnili jego teorię. Szczegółowo analizują oni zagadnienie ujawniania/odsłaniania siebie (*self-disclosure*) w kontekście granic *self*. Inną reakcją na teorię Altmana, krytyczną, stanowi model społecznej afiliacji (Social Affiliation Model, SAM) O'Connora i Rosenblooda (Zaleski, 2001; 2003). SAM jest homeostatycznym ujęciem potrzeby prywatności, traktującym ją jako przeciwieństwo potrzeby afiliacji. Inna z teorii – rozwojowa wielowymiarowa teoria prywatności (Multidimensional Developmental Theory of Privacy) Laufera i Wolfe (1977) – ma kilka walorów, do których zaliczyć można: sugestię, aby opisywać prywatność za pomocą trzech wymiarów („ja”, środowiskowy, interpersonalny) oraz uwzględniać w analizach potrzeby prywatności pierwiastek rozwojowy (*life span*). Przede wszystkim jednak wartość koncepcji Laufera i Wolfe podnosi fakt, iż jest ona oparta na licznych pracach empirycznych tych autorów.

Drugi z wymienionych przez Margulisa (2003a) prekursorów badań nad prywatnością – Westin (1967) – przyczynił się do rozumienia prywatności jako fenomenu wielowymiarowego i zapoczątkował tradycję operacjonalizowania prywatności w postaci kwestionariuszy (Pedersen, 1979; 1996). Itemy takich metod są bliskie „naturalnemu”, potocznemu rozumieniu prywatności – podstawą definiowania prywatności jest odpowiedź osób badanych, jak rozumieją prywatność, czemu ona służy itd.

Z najnowszych ujęć interesująca i obiecująca wydaje się koncepcja Petronio (2002). Jak twierdzi autorka⁴, rozpoczynając 20 lat temu pracę nad swoją teorią, wyszła od analizy zagadnień dotyczących komunikacji międzyludzkiej: kwestii błędów lekarskich wynikających z faktu, że pacjent krępował się wyjawic intymne informacje podczas badania, sytuacji osób cierpiących na HIV (które oprócz zmagania się z chorobą muszą często wkładać wiele wysiłku w ukrywanie prawdy o swym stanie zdrowia) czy ofiar wykorzystania seksualnego (na jakich zasadach te osoby dzielą się swą tajemnicą). W obecnym kształcie koncepcja Petronio nosi nazwę teorii zarządzania komunikacją prywatnych informacji (Communication Privacy Management Theory, CPM). CPM używa metafory granic (*boundary*) jako ilustracji. Otóż, chociaż może zachodzić przepływ prywatnych informacji w stronę innych osób, to granice wyznaczają „sferę posiadania” i kontroli tychże informacji (przez osobę). Regulowanie otwartości i zamknięcia jest procesem komunikacyjnym: to, że jednostka zgadza się na upublicznienie lub odmawia dostępu do informacji uważanych przez siebie za prywatne jest swoistym rodzajem komunikacji.

⁴ Informacje pochodzą z kontaktu osobistego z profesor Sandrą Petronio.

Wróćmy do pytania o status prywatności. Czy prywatność jest potrzebą? Większość autorów (zarówno tych pozostających pod wpływem Westina, jak i Altmana) traktuje prywatność jako fenomen złożony i wielowymiarowy (wiele mechanizmów regulacji i sposobów zaspokojenia prywatności). Takie ujęcie, jak sądzę, czyni potrzebę prywatności bardzo bliską rozumieniu potrzeby przez Masłowa – jako syndromu ustrukturalizowanych, kompleksowo zorganizowanych elementów zachowania (działań, myślenia, percepcji). Przy czym ów syndrom to całość symptomów, które zaspokajają tę samą potrzebę (Maslow, 1954). Uwzględniając powyższe uwagi dotyczące stanu wiedzy z zakresu psychologii prywatności, najtrafniejszy wydaje się wybór rozumienia prywatności jako potrzeby, i takie właśnie rozumienie prywatności zostało przyjęte na potrzeby prezentowanych badań. Należy także podkreślić, że badania własne nie odwoływały się wyłącznie do jednej koncepcji prywatności. Niemniej użyta metoda – Kwestionariusz Preferencji Społecznych (tłumaczenie Privacy Questionnaire Pedersen – nawiązuje do rozumienia prywatności w ujęciu Westina (1967)⁵. Przed przystąpieniem do badań postawiono następujące hipotezy badawcze.

Ponieważ w zasadzie wszystkie teorie prywatności odnoszą się do zagadnienia „zarządzania” informacjami o sobie, można oczekiwać, że: **osoby o niskiej potrzebie prywatności, opisując siebie, używają większej liczby określeń (wyjawiają więcej informacji o sobie) aniżeli osoby o wysokiej potrzebie prywatności (bardziej „skąpe” w samoopisie) (H1)**⁶.

Zasadnicze pytanie badawcze dotyczyło relacji potrzeby prywatności do innych potrzeb. Ponieważ autorzy zajmujący się prywatnością jako jedną z funkcji prywatności wymieniają zachowanie autonomii (Altman, 1977; Derleta, Chaikin, 1977; Laufer, Wolfe, 1977), a postulat takiego powiązania pojawia się także na poziomie definicji empirycznych (określeń prywatności pochodzących od osób badanych; por. Margulis, 1977; Pedersen, 1979, 1988), to przypuszczano, że: **potrzeba prywatności pozytywnie koreluje z potrzebą autonomii, negatywnie zaś z potrzebą afiliacji, potrzebą ujawniania się oraz potrzebą kontaktów**

⁵ Pedersen nie zaproponował własnej teorii prywatności, niemniej zakładając wielowymiarowość prywatności, przez 20 lat badał strukturę czynnikową tego fenomenu (1979, 1988, 1997, 1999).

⁶ Hipoteza ta pozornie niewiele wnosi, jeśli chodzi o powiązanie potrzeby prywatności z innymi potrzebami człowieka. Bezpośrednio mówi raczej o autoprezentacji jednostki (Leary, 2003), ale pośrednio możemy przypuszczać, że skromność/chępliwość (mało/dużo zaznaczonych przymiotników) stanowi jakąś ogólną potrzebę czy motywację do wyjawiania o sobie wielu albo niewielu informacji.

z innymi, w tym kontaktów heteroseksualnych (H2). Wskazanie potrzeby afiliacji jako negatywnie powiązanej z potrzebą prywatności to wniosek nasuwający się w kontekście takich koncepcji prywatności, jak SAM (Social Affiliation Model) O'Connora i Rosenblooda czy PRT (Privacy Regulation Theory) Altmana, które umieszczają prywatność i afiliację na dwu krańcach tego samego kontinuum (por. Altman, 1977; O'Connor, Rosenblood, 1996; Margulis, 2003; Zaleski, 2001, 2003). Co do potrzeby ujawniania siebie, to jej uzasadnienie byłoby analogiczne, jak to przedstawione przy hipotezie 1; w przypadku postulatu ujemnego związku między potrzebą prywatności a potrzebą kontaktów heteroseksualnych, z obrębu tego negatywnego powiązania należałoby wyłączyć intymność (będącą składową prywatności)⁷, a jednocześnie – jak się wydaje – pozytywnie korelującą z potrzebą kontaktów heteroseksualnych.

Nie można mówić o prywatności (bez względu na sposób jej określenia) bez odniesienia do środowiska. Altman (1977) opisuje prywatność w terminach „łącznika” między elementami środowiska a zachowaniem. Laufer i Wolfe (1977) traktują środowisko jako coś, co podtrzymuje doświadczanie prywatności (pełni ono funkcje swoistego „narzędzia”, będącego podstawą różnego działania). Inne podejścia określają środowisko jako strukturę lokalizacji lub miejsc (Walden, Nelson, Smith, 1981) albo jako sieć informacji (Margulis, 1977). Gdyby przyjąć, że w środowisku tkwi „przyczyna” prywatności, wtedy można by mówić, że środowisko także moduluje nasilenie. Jednak takie założenie trudno byłoby pogodzić z przyjętym ujęciem prywatności jako potrzeby („determinowanej” wewnątrznie). Pomysł na kompromis nasuwa propozycja Archea (1977), który uważa, że dynamiczny wpływ środowiska na zachowania (w tym na prywatność) jest funkcją sposobów jego użycia. Środowisko jest narzędziem, ma nie tyle wpływ na „istotę” potrzeby prywatności, ile na sposób, w jaki jest ona regulowana (mechanizmy czy zachowania zmierzające do utrzymania lub zapewnienia sobie prywatności, np. może ułatwiać lub utrudniać „dystrybucję/ukrycie informacji). Środowisko zatem wpływa nie na nasilenie potrzeby prywatności, ale na to, w jakim stopniu udaje się ją zaspokoić.

Obszarem związanym ze zmiennymi środowiskowymi jest architektura (Archea, 1977), czyli także warunki mieszkaniowe. W kontekście poczynionych

⁷ Intymność wymieniana jest jako jeden z wymiarów prywatności lub jako „jednostka” prywatności w tym sensie, że tu mówimy o prywatności diady. Na przykład w koncepcji Derlegi i Chaikina (1977) obok granic *self* istnieją też granice diady. W obydwu przypadkach pełnią one funkcję ochrony prywatności, przy czym jest to prywatność jednostki albo „wspólna” prywatność dwu osób.

uwag można oczekiwać, że warunki mieszkaniowe nie mają związku z nasileniem potrzeby prywatności (bo potrzeba prywatności „zależy” od osoby, a nie otoczenia). Jeżeli przyjmiemy, że człowiek będzie dążył do takiej „aranżacji” środowiska, ażeby zaspokoić swoją potrzebę prywatności, możemy przypuszczać, że ta aktywna postawa będzie odzwierciedlać się także w jego szerzej ujętym zachowaniu, na przykład w tym, w jakim stopniu będzie szukać kontaktu z innymi osobami. Z tego wynika, że konieczne jest uwzględnienie wpływu potrzeby prywatności na zachowanie. Możemy więc oczekiwać, że: **wysokiej potrzebie prywatności towarzyszy preferowanie spędzania czasu wolnego samotnie; niska potrzeba prywatności wiąże się ze spędzaniem czasu wolnego w towarzystwie innych osób; średnio nasilonej potrzebie prywatności odpowiada brak wyraźnych upodobań w zakresie spędzania wolnego czasu (osoba lubi przebywać zarówno sama, jak i z innymi) (H3)⁸.**

II. PLAN BADAŃ

1. *Badana grupa*

Osoby badane (62 kobiety i 38 mężczyzn) to studenci w wieku 18-28 lat, uczący się na różnych kierunkach: filozofia, teologia, matematyka, prawo, ekonomia, filologie, ochrona środowiska. Do charakterystyki badanej grupy wykorzystano także zmienne: zamieszkanie (pokój – sam/z kimś) oraz aktywność w czasie wolnym (trzy kategorie preferencji). Wszystkie osoby badane mieszkają w Lublinie, ale pochodzą z terenów całej Polski (z 63 miast: dużych, średnich i małych). Własny pokój miało 41 badanych, a 59 dzieliło go ze współlokatorem. Spędzanie wolnego czasu w samotności deklarowało 55 badanych, w towarzystwie innych – 28 badanych; na obydwie formy wypoczynku wskazywało 17 badanych.

⁸ Oczywiście należy mieć na uwadze, że każdorazowo istnieją także inne – poza prywatnością – czynniki warunkujące te preferencje (mało prawdopodobne, że potrzeba prywatności ma „monopol” w tej kwestii), choć prywatność wydaje się wśród nich bardzo ważna.

2. Metody

Pytania o warunki mieszkaniowe oraz preferencje co do spędzania czasu wolnego dołączone zostały do metryczki. Koncepcję siebie osób badanych określono na podstawie testu ACL (The Adjective Check List) H. G. Gougha i A. B. Heilbruna (1980)⁹, prosząc o wskazanie „jaki jesteś?” Potrzebę prywatności eksplorowano za pomocą Kwestionariusza Preferencji Społecznych, będącego własnym opracowaniem (tłumaczenie, tłumaczenie wsteczne anglisty, badanie pilotażowe) Privacy Questionnaire. Oryginalną metodę opracował Pedersen w latach 70., a następnie poddawał ją kilku walidacjom (ostatnia, o której wzmiankuje autor, miała miejsce w 1996 roku; por. Pedersen 1979, 1982, 1996). Analizy statystyczne pozwoliły autorowi podzielić itemy skali na sześć czynników: Reserve, Isolation, Intimacy with family, Solitude, Intimacy with friends, Anonymity. W Kwestionariuszu Preferencji Społecznych (KPS) zostały zawarte itemy o treści prezentowanej w załączniku. Do kwestionariusza dołączono 5-stopniową skalę odpowiedzi (1 – nie, 2 – raczej nie, 3 – nie wiem, 4 – raczej tak, 5 – tak). Analiza czynnikowa (liczona metodą głównych składowych z rotacją ortogonalną) doprowadziła do uzyskania pięciu czynników, które nazwano, nawiązując do określeń skal Privacy Questionnaire: Odosobnienie (itemy: 1, 9, 11, 12, 13, 23, 30), Dystans wobec innych (5, 16, 25, 28*, 29), Bliskość z rodziną (3, 6, 17, 27), Izolacja (4*, 7, 9, 18, 22, 24, 26), Anonimowość (2, 8*, 19, 20). W tłumaczeniu brak jednak czynnika odpowiadającego Intimacy with friends Pedersena¹⁰. Dla KPS uzyskano α Cronbacha równe 0,81 (po eliminacji słabo korelujących itemów: 6, 18, 20, 24). Testowanie rzetelności czynników KPS pozwoliło ustalić następujące współczynniki: dla czynnika Odosobnienie $\alpha = 0,85$; Dystans wobec innych – $\alpha = 0,62$; Bliskość z rodziną – $\alpha = 0,74$; Izolacja – $\alpha = 0,76$ oraz Anonimowość – $\alpha = 0,70$. Procent wyjaśnionej wariancji przez kolejne czynniki wyniósł odpowiednio: 17,86%, 8,71%, 7,49%, 6,71% oraz 5,94%. W oryginalnej metodzie Pedersena (1979) uzyskanych przez sześć czynników wyjaśniało 43,04% wariancji. KPS wydaje się zatem porównywalny z pierwowzorem. Jakkolwiek Pedersen odwołuje się do teorii Altmana i Westina, to zaplecze teoretyczne jego kwestiona-

⁹ W autoryzowanym i uzgodnionym z autorem przekładzie Zenomeny Płużek z 1983 roku.

¹⁰ Jak się okazuje, itemy, które w metodzie Pedersena wchodziły w skład tego czynnika, w tłumaczeniu polskim należały do grupy itemów na tyle słabo korelujących z wynikiem ogólnym, że zostały wyłączone z analiz na etapie testowania rzetelności Kwestionariusza Preferencji Społecznych (chodzi konkretnie o itemy: 6, 18, 20, 24).

riusza (a więc i KPS) jest mało spójne. Zwiększa to swobodę interpretacji wyników. Prezentowane poniżej badania można więc traktować jedynie jako pilotaż wstępnie wyznaczający kierunki prac w dalszym projekcie badawczym. Niemniej walorem zastosowanej metody jest to, iż nawiązuje ona do potocznego rozumienia prywatności (Margulis, 1977)¹¹. Podnosi to trafność treściową metody (w tym sensie, że zachowania demonstrowane w badaniu testowym są reprezentatywną próbą zachowań ujawniających się w interesującej badacza sferze, por. Brzeziński, 1999, s. 520), czyli KPS powinien być dość dobrym odzwierciedleniem tego, czym dla badanych jest prywatność.

III. WYNIKI BADAŃ

Najogólniejsze założenie było takie, że z większym nasileniem potrzeby prywatności będzie się łączyć liczba zaznaczanych przymiotników (niższa potrzeba prywatności to mniej określeń, i odwrotnie). Okazało się, że osoby o niskiej i wysokiej potrzebie prywatności nie różnią się znacząco pod względem liczby używanych przymiotników do opisu „ja”. O ile jednak „obszerność” samoopisu nie różni się wyraźnie u osób o skrajnych nasileniach (wysokie/niskie) potrzeby prywatności, to jednak w połączeniu z innymi zmiennymi (Exh, A-2, Com) pozwala na przewidywanie nasilenia tej potrzeby (zob. analiza regresji, tab. 2). Dopiero takie połączenie zmiennych świadczy o tym, że im większa liczba zaznaczonych przymiotników, tym silniejsza potrzeba prywatności.

„Miejsce” potrzeby prywatności pośród elementów koncepcji siebie osoby określano przede wszystkim na podstawie korelacji. I tak, z Odosobnieniem dodatnio wiąże się liczba zaznaczonych przymiotników (NoCkd) oraz samokontrola (S-Cn), a ujemnie – potrzeba dominacji (Dom), kontaktów heteroseksualnych (Het) i ujawniania się (Exh). Dystans wobec innych dodatnio korelował z potrzebą ponizania się (Aba), ujemnie zaś z liczbą zaznaczonych przymiotników pozytywnych (Fav), potrzebą dominacji (Dom), opiekowania się (Nur), afiliacji (Aff), kontaktów heteroseksualnych (Het), ujawniania się (Exh), zmiany (Cha), zaufaniem do siebie (Scf), skalą idealnego obrazu siebie (Iss), skalą męskości (Mas) i skalą (Fem). Podkreślić należy, że spośród wymienionych, najsilniejszy związek z Dystansem ma potrzeba kontaktów heteroseksualnych ($r = -0,41$), zaufanie do

¹¹ Potoczne rozumienie prywatności jest definiowane jako znaczenie prywatności dla „zwykłego” człowieka (Margulis, 1977).

siebie ($r = -0,37$) i potrzeba afiliacji ($r = -0,34$). Bliskość z rodziną łączy się z liczbą zaznaczonych przymiotników pozytywnych (Fav), typowością (Com) (najwyższy współczynnik = 0,44), potrzebami: osiągnięć (Ach), wytrwałości (End), porządku (Ord), rozumienia siebie i innych (Int), a także z zaufaniem do siebie (Scf), przystosowaniem osobistym (Padj) i skalą zdolności przywódczych (Mls). Okazuje się również, że im większa potrzeba bliskości z rodziną, tym mniej negatywny jest samoopis jednostki (ujemna korelacja z UnFav). Czynniki Izolacja wiązał się z mniejszą potrzebą kontaktów heteroseksualnych (Het) oraz ujawniania się (Exh). Z kolei Anonimowość współwystępuje z ogólnie większą liczbą zaznaczonych przymiotników (NoCkd), w tym także większą liczbą zaznaczonych przymiotników pozytywnych (Fav), następnie z większą potrzebą osiągnięć (Ach), dominacji (Dom), afiliacji (Aff), kontaktów heteroseksualnych (Het), ujawniania się (Exh), zmiany (Cha) oraz z wyższą samokontrolą (Scn) i męskością (Mas). Z wynikiem ogólnym („uśredniona” potrzeba prywatności), Odosobnieniem, Dystansem wobec innych i Bliskością z rodziną koreluje dodatnio wiek jednostki (wynik ten wykracza poza stawiane hipotezy).

Tab. 1. Współczynniki korelacji r Pearsona ($N = 100$) skal ACL z wynikiem ogólnym (WO) i czynnikami Kwestionariusza Preferencji Społecznych

Skale ACL	Czynniki KPS					WO
	Odosobnienie	Dystans wobec innych	Bliskość z rodziną	Izolacja	Anonimowość	
Całkowita liczba wybranych przymiotników (NoCkd)	0,25*	0,16	-0,17	0,18	0,23*	0,22*
Liczba wybranych przymiotników pozytywnych (Fav)	-0,11	-0,27**	0,33***	-0,12	0,20*	-0,05
Liczba wybranych przymiotników negatywnych (UnFav)	0,01	0,16	-0,34***	-0,04	-0,02	-0,04
Typowość (Com)	0,15	0,05	0,44***	0,10	-0,03	0,25*
Osiągnięcia (Ach)	-0,09	-0,18	0,26**	-0,09	0,20*	-0,06
Dominacja (Dom)	-0,21*	-0,32***	0,17	-0,12	0,26**	-0,20
Wytrwałość (End)	-0,05	-0,03	0,33***	-0,09	0,06	0,03
Porządek (Ord)	-0,02	0,07	0,20*	-0,08	0,02	0,02

Rozumienie siebie i innych (Int)	0,12	0,01	0,21*	-0,06	0,08	0,11
Opiekowanie się (Nur)	-0,17	-0,27**	0,16	-0,17	0,02	-0,11
Afiliacja (Aff)	-0,17	-0,34***	0,15	-0,14	0,25*	-0,16
Kontakty heteroseksualne (Het)	-0,30**	-0,41***	0,13	-0,20*	0,28**	-0,22*
Ujawnianie się (Exh)	-0,29**	-0,32***	-0,12	-0,21*	0,23*	-0,31**
Autonomia (Aut)	0,02	-0,02	-0,08	0,06	0,01	-0,02
Agresja (Agg)	-0,18	-0,18	-0,19	-0,11	0,09	-0,24*
Zmiana (Cha)	-0,18	-0,33***	0,07	-0,12	0,24*	-0,24
Wsparcie ze strony innych (Suc)	0,01	0,16	-0,12	-0,19	-0,12	-0,02
Poniżanie się (Aba)	0,17	-0,28**	0,03	0,04	-0,17	0,23*
Podporządkowanie (Def)	0,09	0,13	0,15	-0,07	-0,09	0,10
Gotowość na poradę (Crs)	0,09	0,16	-0,16	0,05	-0,01	0,06
Samokontrola (Scn)	0,21*	0,28**	0,13	0,17	-0,10	0,26*
Zaufanie do siebie (Scf)	-0,20	-0,37***	0,23*	-0,10	0,23*	-0,18
Przystosowanie osobiste (Padj)	0,00	-0,13	0,34***	0,10	0,05	0,09
Skala idealnego obrazu siebie (Iss)	-0,08	-0,20*	0,20*	0,02	0,19	-0,11
Skala osobowości twórczej (Cps)	-0,01	-0,18	0,09	0,07	0,17	-0,05
Skala zdolności przywódczych (Mls)	0,04	-0,10	0,34***	-0,03	-0,02	0,08
Skala męskości (Mas)	-0,15	-0,23*	-0,01	-0,12	0,20*	-0,21*
Skala kobiecości (Fem)	-0,14	-0,23*	0,00	-0,16	0,07	-0,07
Wiek	0,21*	0,21*	0,24*	0,14	-0,12	0,27**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Zakładane związki potrzeby prywatności (hipoteza 2) – negatywny z potrzebą afiliacji (Aff) oraz ujawniania się (Exh), a pozytywny z potrzebą autonomii (Aut) – potwierdziły się w przypadku dwu pierwszych potrzeb. Przy czym potrzeba afiliacji wiąże się (negatywnie) tylko z jednym czynnikiem potrzeby prywatności

– z Dystansem wobec innych (siła związku niewielka, $r = 0,27$). Potrzeba ujawniania się wiąże się ujemnie z wynikiem ogólnym i niemal wszystkimi wymiarami prywatności: Odosobnieniem, Dystansem, Izolacją oraz Anonimowością (tu korelacja dodatnia); zalicza się również do zmiennych uzyskanych w analizie regresji.

Analizy statystyczne pozwoliły pójść o krok dalej i w rezultacie uzyskać model regresji. Zmienną, jaką jest potrzeba prywatności (zoperacjonalizowaną jako wynik ogólny KPS), można przewidywać na podstawie wchodzących w skład koncepcji siebie osoby zmiennych: potrzeby ujawniania się (Exh)¹², wysokiej oryginalności-wysokiej inteligencji (A-2), typowości (Com), liczby zaznaczonych przymiotników (NoCkd). Dodatkowo istotną zmienną dla regresji okazał się wiek osoby (tab. 2).

Tab. 2. Podsumowanie regresji krokowej liczonej metodą *forward stepwise* dla wyniku ogólnego Kwestionariusza Preferencji Społecznych

Zmienne	Krok	Wielokr.	Wielokr.	R^2	F - do	p
	+do/-z	R	R^2	zmiana	wprow/us	
Exh	1	0,31	0,10	0,10	10,67	0,002
Wiek	2	0,42	0,17	0,08	8,81	0,004
A-2	3	0,48	0,23	0,06	7,31	0,008
Com	4	0,54	0,29	0,06	7,61	0,007
NoCkd	5	0,57	0,33	0,04	5,87	0,017

$R = 0,57$; $R^2 = 0,33$; $F_{(5,94)} = 9,28$; $p < 0,001$

W celu weryfikacji hipotezy 2 wprowadzono ponadto element nasilenia potrzeby prywatności. Badaną grupę podzielono na podgrupy o niskim, średnim i wysokim wyniku ogólnym w KPS; wystąpiły istotne różnice (test *post hoc* Tukeya) w nasileniu potrzeby kontaktów heteroseksualnych (Het) u osób z niską i wysoką potrzebą prywatności. Potrzeby afiliacji (Aff) nie różnicuje nasilenie potrzeby prywatności, ale wyższej potrzebie prywatności „towarzyszy” niższa potrzeba ujawniania się (Exh). Nie jest jednak tak, iż wysoka potrzeba prywatności łączy się z wyższą potrzebą autonomii (co więcej, wydaje się rysować słaba

¹² W przeciwieństwie do pozostałych wymienionych zmiennych potrzeba ujawniania się (Exh) koreluje negatywnie z potrzebą prywatności.

tendencja, ale w przeciwnym kierunku). Tabela 3 prezentuje uzyskane wyniki (zawarto w niej tylko istotne różnice).

Tab. 3. Elementy koncepcji siebie (wyniki skal ACL) a nasilenie potrzeby prywatności (niskie, średnie, wysokie wyniki w Kwestionariuszu Preferencji Społecznych)

Skale ACL	Nasilenie potrzeby prywatności						ANOVA		Test <i>post-hoc</i> Tukeya, <i>p</i>		
	Niska		Średnia		Wysoka		<i>F</i>	<i>p</i>	N-Ś	Ś-W	N-W
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>					
Exh	54,81	8,26	49,94	10,18	45,59	8,09	6,68	0,002	0,140	0,196	0,001
Agg	54,31	7,78	51,17	10,87	46,74	8,55	4,23	0,017	0,465	0,209	0,014
Cha	47,58	8,72	42,53	6,37	40,96	7,64	5,95	0,004	0,041	0,717	0,005

Tabela zawiera tylko te skale ACL, w których uzyskano istotnie różnice u osób badanych z niską, średnią i wysoką potrzebą prywatności.

Nie stwierdzono różnic w nasileniu potrzeby prywatności u kobiet i mężczyzn (test *t*); różnice występują w powiązaniu z koncepcją siebie: podobnej potrzebie prywatności odpowiadają odmienne u obojga płci koncepcje siebie (tab. 4).

Tab. 4. Współczynniki korelacji skal ACL z wynikiem ogólnym (WO) i czynnikami Kwestionariusza Preferencji Społecznych z uwzględnieniem podziału badanej grupy na płeć

		Kobiety						Mężczyźni					
		Wynik ogólny	Odosobnienie	Dystans	Bliskość z rodziną	Izolacja	Anonimowość	Wynik ogólny	Odosobnienie	Dystans	Bliskość z rodziną	Izolacja	Anonimowość
Całkowita liczba wybranych przymiotników	NoCkd	0,23	0,29*	0,23	-0,18	0,19	0,23	0,20	0,26	0,07	-0,13	0,09	0,21
Liczba wybranych przymiotników pozytywnych	Fav	-0,19	-0,26*	-0,41***	0,39**	-0,22	0,18	0,26	0,18	-0,02	0,18	0,11	0,27
Liczba wybranych przymiotników negatywnych	Unfav	0,06	0,07	0,23	-0,35***	0,09	0,01	-0,20	-0,06	0,09	-0,34*	-0,25	-0,07

Typowość	Com	0,11	0,00	-0,03	0,53***	0,08	-0,20	0,57***	0,44**	0,17	0,21	0,21	0,29
Osiągnięcia	Ach	-0,17	-0,21	-0,28*	0,21	-0,12	0,16	0,17	0,10	-0,02	0,36*	0,00	0,29
Dominacja	Dom	-0,23	-0,25	-0,38**	0,12	-0,11	0,30*	-0,11	-0,13	-0,23	0,31	-0,13	0,21
Wyrwałość	End	-0,08	-0,21	-0,16	0,38**	-0,16	0,05	0,33*	0,26	0,22	0,16	0,14	0,11
Porządek	Ord	-0,09	-0,17	-0,11	0,30*	-0,11	0,06	0,27	0,26	0,39*	-0,06	0,03	-0,04
Rozumienie siebie i innych	Int	0,01	-0,04	-0,14	0,33**	-0,10	0,05	0,29	0,32*	0,18	-0,02	0,07	0,14
Opiekowanie się	Nur	-0,20	-0,27*	-0,35**	0,19	-0,33**	0,03	0,04	0,02	-0,16	0,11	0,07	0,01
Afiliacja	Aff	-0,28*	-0,27*	-0,45***	0,20	-0,26*	0,18	0,08	0,03	-0,15	0,05	0,08	0,37*
Kontakty heteroseksualne	Het	-0,26*	-0,27*	-0,48***	0,17	-0,28*	0,19	-0,17	-0,33*	-0,33*	0,08	-0,16	0,44**
Ujawnianie się	Exh	-0,36**	-0,31*	-0,42***	-0,13	-0,14	0,20	-0,25	-0,23	-0,17	-0,07	-0,44**	0,28
Autonomia	Aut	-0,05	0,01	-0,04	-0,15	0,16	0,05	0,01	0,08	0,00	0,06	-0,13	-0,06
Agresja	Agg	-0,19	-0,09	-0,18	-0,25*	0,01	0,15	-0,35*	-0,28	-0,19	-0,05	-0,40*	-0,01
Zmiana	Cha	-0,30*	-0,18	-0,29*	0,08	-0,09	0,20	-0,13	-0,18	-0,40*	0,06	-0,19	0,30
Wsparcie ze strony innych	Suc	-0,05	-0,11	0,18	-0,01	-0,14	-0,18	0,01	0,21	0,14	-0,35*	-0,30	-0,04
Ponizanie się	Aba	0,25*	0,17	0,36*	0,11	0,02	-0,25**	0,19	0,18	0,15	-0,16	0,09	-0,04
Podporządkowanie	Def	0,13	0,06	0,11	0,34**	-0,10	-0,16	0,08	0,08	0,15	-0,23	0,07	0,04
Gotowość na poradę	Crs	0,06	0,11	0,12	-0,06	0,05	0,15	0,04	0,09	0,23	-0,35*	0,00	-0,27
Samokontrola	Scn	0,34**	0,22	0,33**	0,28*	0,14	-0,10	0,18	0,17	0,22	-0,16	0,32	-0,09
Zaufanie do siebie	Scf	-0,27*	-0,27*	-0,47***	0,15	-0,13	0,21	0,06	-0,07	-0,22	0,44**	0,00	0,30
Przystosowanie osobiste	Padj	-0,06	-0,13	-0,23	0,38**	-0,09	-0,03	0,33*	0,25	0,02	0,29	0,38*	0,17
Skala idealnego obrazu siebie	Iss	-0,20	-0,20	-0,31*	0,12	-0,05	0,25*	0,05	0,05	-0,07	0,32*	0,22	0,14
Skala osobowości twórczej	Cps	-0,21	-0,12	-0,35**	-0,05	0,03	0,22	0,27	0,16	0,06	0,41*	0,19	0,11
Skala zdolności przywódczych	Mls	-0,02	-0,09	-0,17	0,40**	-0,11	-0,09	0,34*	0,32*	0,02	0,14	0,20	0,13
Skala męskości	Mas	-0,25*	-0,21	-0,27*	-0,10	-0,08	0,17	-0,08	-0,10	-0,17	0,16	-0,12	0,33*
Skala kobiecości	Fem	-0,11	-0,16	-0,26*	0,09	-0,23	0,00	-0,03	-0,07	-0,20	-0,17	-0,11	0,16
	wiek	0,29*	0,26*	0,15	0,36**	0,13	-0,22	0,22	0,19	0,31	0,00	0,09	0,01

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Wynik ogólny uzyskany w KPS przez kobiety koreluje negatywnie głównie z potrzebą afiliacji (Aff), potrzebą kontaktów heteroseksualnych (Het), potrzebą ujawniania się (Exh), potrzebą zmiany (Cha) oraz zaufaniem do siebie (Scf). W przypadku potrzeb: afiliacji, kontaktów heteroseksualnych, ujawniania się; zaufania związku zachodzą także na poziomie wymiarów prywatności: Odosobnienia i Dystansu wobec innych, a w przypadku dwu pierwszych potrzeb (afiliacji i kontaktów heteroseksualnych) – również Izolacji. Z potrzebą prywatności (wynik ogólny skali prywatności, kobiety) dodatkowo korelują: potrzeba ponížania się (Aba, tu także istotny związek na poziomie wymiarów Dystansu i Anonimowości), samokontrola (Scn, oprócz wyniku ogólnego także Odosobnienie i Dystans) oraz wysoka inteligencja-wysoka oryginalność (A-2). U mężczyzn większa potrzeba prywatności łączy się z wyższym wynikiem w skali typowości (Com), z większą potrzebą wytrwałości (End), z lepszym przystosowaniem osobistym (Padj) i większymi zdolnościami przywódczymi. Dla mężczyzn wzrost potrzeby prywatności (WO) oznacza również spadek potrzeby agresji (Agg).

Podsumowując należy podkreślić, iż hipoteza 2 została potwierdzona częściowo: im większa potrzeba prywatności, tym mniejsza potrzeba ujawniania się (Exh) i kontaktów heteroseksualnych (Het). Nie potwierdziły się przewidywania co do powiązań potrzeby prywatności z potrzebą autonomii. Z kolei związki potrzeby afiliacji z potrzebą prywatności okazały się subtelniejsze niż szacowano: potrzeba afiliacji współwystępuje głównie z większą potrzebą dystansu wobec innych. Między badanymi występują także różnice międzypłciowe: u kobiet potrzeba afiliacji łączy się z ogólnym nasileniem potrzeby prywatności, jak i z jej wymiarami (mniejszym nasileniem potrzeb odosobnienia, dystansu, bliskości z rodziną i izolacji), u mężczyzn – współwystępuje ze wzmożoną potrzebą izolacji.

Jak zakładano, nie ma związku (*test t*) potrzeby prywatności z tym, czy badana osoba ma własny pokój, czy go z kimś dzieli, czy mieszka z rodzicami, w akademiku czy na stacji. Także zgodnie z przewidywaniami, potrzeba prywatności wiąże się z preferencjami co do formy spędzania wolnego czasu. Osoby o wyższej potrzebie prywatności wolą samotnie spędzać czas wolny; niższej potrzebie prywatności odpowiada natomiast preferowanie dzielenia wolnych chwil z innymi¹³.

¹³ Różnice co do ulubionej formy spędzania czasu wolnego zaszły również na poziomie wymiarów (czynn timerów) potrzeby prywatności. Wysoki wynik w czynn timeru Odosobnienie łączy się z tym, iż osoba woli spędzać czas wolny sama, zaś niski wynik świadczy o chęci odpoczywania

IV. ANALIZA I INTERPRETACJA WYNIKÓW BADAŃ

Związek między potrzebą prywatności a osobowością poddawał empirycznej weryfikacji głównie Pedersen (1982, 1987, 1988, 1994). O ile jego badania wykazały, że osoby dążące do zachowania dystansu funkcjonują podobnie do osób pragnących zachować anonimowość, o tyle w badaniach własnych sylwetki obu „typów” osób rysują się jako niemal przeciwstawne. Potrzeba dystansu łączyła się przede wszystkim z niską potrzebą uczestniczenia w relacjach interpersonalnych i wycofywaniem się, ostrożnością, a nawet podporządkowywaniem się innym (\downarrow Aff, \downarrow Het, \downarrow Exh, \downarrow Fem, \downarrow Dom, \uparrow Aba) oraz rutyną (\downarrow Cha). Osoba taka może być postrzegana jako wstydliva (Scf), skromna i uprzejma (Iss). Może postrzegać siebie jako „pokonaną przez życie”, co utrudnia jej stawianie sobie celów i ich realizację (\downarrow Iss) oraz kieruje ku przeżyciom wewnętrznym, swoim uczuciom (\downarrow Mas). Potrzeba anonimowości charakteryzuje osoby ochocze w badaniu świata (\uparrow NoCkd), łatwo się przystosowujące i opiekuńcze wobec innych (\uparrow Fav), towarzyskie (\uparrow Aff, \uparrow Het), ambitne, zdecydowane, silne indywidualności z dużą motywacją osiągnąć (\uparrow Ach, \uparrow Dom, \uparrow Mas), ciekawe świata (\uparrow Cha), które lubią zwracać na siebie uwagę (\uparrow Exh), ale prawdopodobnie czynią to w sposób przez siebie kontrolowany (\uparrow Scn).

Wydaje się, że osobom o wysokiej potrzebie dystansu brakuje umiejętności społecznych, a ponadto mają one takie cechy osobowości, które determinują odsuwanie się od nich innych osób. Możliwe, że mają oni wyższą potrzebę dystansu po części dlatego, że inni nie chcą otwierać się wobec nich. Osoby o wysokiej potrzebie anonimowości utrzymują zaś bogate relacje interpersonalne, a jednocześnie są postrzegane jako zorientowane na „sukces” i kontrolujące się. Potrzeba anonimowości może na przykład wynikać z poczucia „zagubienia” wśród wielu kontaktów z innymi czy z silnego poczucia indywidualności bądź być wynikiem nieumiejętności, obaw lub niechęci do wchodzenia w nawet małą liczbę, to jednak intymnych relacji.

Pedersen (1982) wiązał potrzebę intymności (kontaktu) z rodziną z niską oceną innych oraz z introwersją. Moje badania wskazują, że osoby pragnące większej bliskości z rodziną są jednostkami wychodzącymi naprzeciw i łatwo się przystosowującymi (Fav, Com). Podejmują próby rozumienia siebie i innych (Int), są nieskrępowane w relacjach międzyludzkich i lubią towarzystwo innych (Com,

w towarzystwie innych. Analogiczne związki zachodzą w przypadku Dystansu wobec innych oraz Izolacji.

Padj). Mają do siebie zaufanie (Scf), są pracowite i ukierunkowane na osiągnięcie celów (Ach), wytrwałe i obowiązkowe (End), zorganizowane, zdyscyplinowane (Ord). Większa potrzeba bliskości z rodziną pojawia się więc u osób dobrze funkcjonujących społecznie, o bogatych relacjach interpersonalnych, dobrze radzących sobie w sytuacjach zadaniowych, potrafiących sobie stawiać cele i je realizować. Rodzina jawi się zatem – nie jak u Pedersena – jako miejsce ucieczki (przed dewaluowanymi innymi, „obcymi”), ale jako ostoja, dopełnienie. Ta silna polaryzacja rezultatów może wynikać z różnic międzykulturowych. Badania Pedersena były prowadzone na populacji amerykańskiej, gdzie „biały domek”, oddzielony od posesji sąsiadów, funkcjonuje również w mentalności ludzkiej (indywidualizm, nacisk na prywatny charakter rodziny – por. Peachey, 1992). W populacji polskiej wyższa potrzeba bliskości z rodziną wspiera proces otwierania się na innych (rodzina polska w porównaniu z rodzinami w krajach zachodnich jest mniej wyizolowana z kręgów pokrewieństwa i sąsiedztwa – por. Dyczewski, 1992).

Kolejny wymiar prywatności – potrzeba odosobnienia – jest wyższa u osób ciekawych świata (\uparrow NoCkd), ale mało spontanicznych (\downarrow Scn), którym brakuje pewności siebie (\downarrow Dom), mało angażujących się w relacje z innymi (\downarrow Het) i wzbraniających się przed sytuacjami „bycia na scenie” (\downarrow Exh). Ze względu na podobieństwo otrzymanych przez mnie i Pedersena (1987) wyników badań wydaje się, że można przyjąć proponowaną przez tego autora interpretację. Sugeruje on, że być może osoby, które wybierają odosobnienie, nie mają energii na interakcje społeczne; separację może narzucać ich sposób funkcjonowania. Dodatkowym elementem jest niskie uspołecznienie, co oznacza brak wystarczających umiejętności społecznych, aby „wyjść” z odosobnienia.

Zmienne: potrzeba ujawniania się (Exh), wysoka oryginalność-wysoka inteligencja (A-2), typowość (Com), liczba zaznaczonych przymiotników (NoCkd) oraz wiek pozwalają przewidywać nasilenie potrzeby prywatności. Można zatem przypuszczać, że osoby nie poszukujące kontaktów interpersonalnych, samowystarczalne, w pewnej mierze obojętne na konwenanse, oryginalne w myśleniu i spostrzeganiu, żywiące obawę przed intymnym otwarciem się w związku, ale godne zaufania i delikatne w stosunkach z innymi, ciekawe otaczającego świata, choć zmienne w reakcjach, w pewnej mierze nieprzewidywalne mają też dużą potrzebę prywatności. Można przypuszczać, iż im starsza taka osoba, tym wyższą potrzebę prywatności będzie przejawiała. Jest to zbieżne z postulatami Laufera i Wolfe (1977), autorami rozwojowej wielowymiarowej teorii prywatności,

w której jednym z wymiarów opisu prywatności jest wymiar „ja” rozwijający się w procesie separacji jednostki od otoczenia (wraz z rozwojem kształtuje się wolicjonalny wybór prywatności, a jej doświadczanie zaczyna być wartościowane pozytywnie). Uzyskane wyniki wskazują zatem na powiązanie potrzeby prywatności z rozwojem tożsamości. „Wiek” to także zegar biologiczny i społeczny (Brzezińska, 1973), zatem mamy odniesienie do ogólnej kwestii „rozwoju” i „zmiany”¹⁴. Potrzeba prywatności może zatem pełnić swoistą rolę w procesie rozwoju człowieka, a wsparta innymi potrzebami – kierować go ku swojemu wnętrzu, wzmacniać chęć ochrony tego, co „moje własne”¹⁵.

W uzyskanym modelu regresji należy wprowadzić pewne „poprawki” wynikające z rezultatów dalszych badań (chodzi nie tyle „wyjątki”, ile o dopełnienie treści ogólnego modelu regresji). Po pierwsze, prowadząc bardziej szczegółowe analizy, próbowano ustalić, czy nasilenie (niskie, średnie, wysokie) potrzeby prywatności jest czynnikiem modyfikującym jej powiązania ze strukturą „ja” jednostki. O odpowiedzi twierdzącej można mówić w zasadzie jedynie w odniesieniu do potrzeb: zmiany (Cha), kontaktów heteroseksualnych (Het) i ujawniania się (Exh). Tylko te trzy potrzeby wykazują istotnie różne nasilenie u osób z niską i wysoką potrzebą prywatności. Mamy zatem powtórne potwierdzenie silnego związku potrzeby ujawniania się z potrzebą prywatności oraz wyłaniają się dwie inne „pominięte” potrzeby. Oznacza to, że większe natężenie potrzeby prywatności łączy się ze wzrostem poszukiwania zmian, podejmowaniem wyzwań oraz wzmocnieniem zainteresowania życiem towarzyskim. Ten paradoksalny rezultat można wyjaśnić, odwołując się do homeostatycznej teorii prywatności Altmana. Być może przy wysokim nasileniu prywatności zaczynają „dochodzić do głosu” antagonistyczne potrzeby (Cha, Het) motywujące do afiliacji.

Z drugiej strony, okazało się, że kobiety i mężczyźni mają jednakową potrzebę prywatności, niemniej łączy się ona z odmiennymi dla obojga płci cechami osobowości. Pedersen (1987) stwierdza także różnice międzypłciowe w zakresie charakterystyk osobowościowych, ale nie bada nasilenia potrzeby prywatności w takim kontekście. Derlega i Chaikin (1977) zauważają istnienie różnic międzypłciowych w zakresie *self-disclosure* – kobiety są mniej selektywne w wyborze

¹⁴ Pominę tu kwestie „rozwoju” i „zmiany”, z jakimi boryka się psychologia rozwojowa. Chodzi o rozstrzygnięcie m.in. tego, czy każda zmiana jest rozwojem, która zmiana jest rozwojowa itp.

¹⁵ Nie mniej interesujące byłyby dalsze eksploracje. Co powoduje, że potrzeba prywatności się rozwija: „natura”, środowisko (społeczne, kulturowe)? Jak się rozwija potrzeba prywatności (tempo, dynamika, charakter zmian: liniowy, stadialny, skokowy, lokalny–globalny)? Jaki jest kierunek zmian oraz ich cel?

odbiorcy swoich zwierzeń. Autorzy uważają, że ma to uwarunkowania wychowawcze (kobiety od wczesnych lat życia są zachęcane do mówienia o swoich słabościach, w przypadku mężczyzn zazwyczaj jedynymi dopuszczalnymi dla nich „odsłonięciami” są wyznania, które podkreślają ich siłę). Badania własne wykazały, że u kobiet potrzeba prywatności współwystępuje z ostrożnością, wycofywaniem się, unikaniem tego, co nowe (ujemna korelacja potrzeby prywatności z Exh, Het, Cha). Kobiety o większej potrzebie prywatności nie wierzą we własne siły, niepokoją je kontakty międzyludzkie, a przez innych mogą być postrzegane jako wstydlive (\downarrow Scf, \uparrow Aba). Są osobami silnie kontrolującymi się, samodzielnymi, a nawet obawiającymi się intymnych relacji, które mogłyby się łączyć z koniecznością otwarcia się przed kimś (\uparrow Scn, \uparrow A-2). W przypadku mężczyzn większe nasilenie potrzeby prywatności łączy się z nieskrępowaniem w relacjach z innymi (\uparrow Com, \uparrow Padj), ale także z obowiązkowością, wypełnianiem powinności i unikaniem nieznanego (\uparrow End, \uparrow MIs) oraz z mniejszą potrzebą agresji (\downarrow Agg). Potrzeba prywatności zdaje się jednak spełniać dla obojga płci podobną funkcję – zapewnia poczucie „panowania nad sytuacją”, jakkolwiek skutki niezaspokojenia tej potrzeby rysują się odmiennie. Można to odnieść do przewidywań międzypłciowych różnic społecznych i osobowościowych: kobiety w sytuacji wywierania nań wpływu mają zwykle tendencję do zaniechania działań, a mężczyźni raczej zareagują groźbami i użyciem siły fizycznej (Vasta, Haith, Miller, 1995)¹⁶.

Nasilenie potrzeby prywatności okazało się niezależne od warunków mieszkaniowych. Można sugerować zatem stałość potrzeby prywatności, choć prawdopodobnie „okupioną” wysiłkiem włożonym w poszukiwanie takich sposobów i mechanizmów jej regulowania, aby została ona zaspokojona. W literaturze spotkać można nieco odmiennie doniesienia, np. takie, że mieszkańcy obszarów górskich mają większą potrzebę izolacji i anonimowości, a Kalifornijczycy – mniejszą potrzebę odosobnienia (Pedersen, 1990)¹⁷, albo że mieszkańcy wsi i okolic

¹⁶ Niektóre badania wskazują na wyższy poziom agresji wśród mężczyzn aniżeli u kobiet. Niemniej obecnie przyjmuje się ten wniosek jako duże uproszczenie, ponieważ prawdopodobnie poziom agresji u obojga płci jest podobny, ale inne są jej formy (Vasta, Haith, Miller, 1995).

¹⁷ Autor sugerował, że w stanach położonych w górach jest mniejsze zagęszczenie i uspołecznienie, a izolacja i anonimowość to wymiary zorientowane na „oddalenie” od innych. Gdy zaludnienie jest tak duże jak w Kalifornii, człowiek **uczy się** innych form prywatności. Kalifornijczycy są bardziej uspołecznieni i charakteryzują się bardziej „luźnym” stylem życia, dlatego występuje u nich tendencja do preferowania tych wymiarów prywatności, które są zorientowane „na ludzi” (np. intymność z rodziną).

przedmieść – w porównaniu z mieszkańcami miast – częściej uważają swoje podwórko za prywatne miejsce (Laufer, Wolfe, 1977)

Nasilenie potrzeby prywatności wiąże się także z preferencjami osoby co do form spędzania czasu wolnego. W połączeniu z pozostałymi rezultatami badań można stwierdzić, że potrzeba prywatności z jednej strony jest niezależna od czynników sytuacyjnych (np. od miejsca zamieszkania), z drugiej strony odgrywa dużą rolę w sposobie funkcjonowania człowieka (wpływa na preferencje w zakresie podejmowanych aktywności, a ściślej: na sposób spędzania czasu wolnego)¹⁸.

V. ZAKOŃCZENIE I PODSUMOWANIE

Mimo że wymiary KPS opisujące potrzebę prywatności dotyczą głównie „oddalenia od innych” (odosobnienie, izolacja, anonimowość), to nic nie wskazuje, iż prywatność i afiliacja stanowią dwa przeciwstawne bieguny tego samego zjawiska. Taki związek jest proponowany w kilku podejściach teoretycznych, jak Social Affiliation Model O’ Connora i Rosenblooda czy Privacy Regulation Theory Altmana. Nie uzyskano także jednoznacznych argumentów przemawiających za związkiem potrzeby prywatności z potrzebą autonomii, chociaż wiele koncepcji prywatności przedstawia mechanizmy prywatności jako służące utrzymaniu autonomii (np. koncepcja Laufera i Wolfe, Kelvina).

Potrzeba prywatności zarysowała się jako powiązana z różnymi elementami „ja”, ale w sposób bardzo złożony i trudny do zinterpretowania. Z jednej strony bowiem, zmienne dotyczące koncepcji siebie (m.in. potrzeba ujawniania się, liczba zaznaczonych przymiotników) pozwalają przewidywać nasilenie potrzeby prywatności; z drugiej strony ten model regresji jest „zakłócany” przez szereg czynników dodatkowych. Na przykład potrzeba prywatności jest podobna u kobiet i mężczyzn, co nasuwa przypuszczenie o niezależności od procesów socjalizacyjnych (nabywana w ich toku rola płciowa zdaje się nie modyfikować „zapotrzebowania” na prywatność). Niemniej przy takim samym nasileniu potrzeba prywatności łączy się jednak z odmiennymi elementami koncepcji siebie u obojga płci.

¹⁸ W literaturze (Pedersen, 1994; Walden, Nelson, Smith, 1981; Weinstein, 1982) znaleźć można badania wskazujące na wpływ prywatności na wybór „miejsca siedzenia” (np. w sali wykładowej, w klasie). Analogia z badaniami własnymi wynika stąd, że w obu przypadkach potrzeba prywatności traktowana jest jako zmienna wpływająca na preferencje, a zatem i na wybór. Mamy więc do czynienia ze zmiennymi obserwacyjnymi (ze wszystkimi ich zaletami i wadami).

W takim kontekście potrzeba prywatności prezentuje się jako element nie powiązany z jakąś konkretną treścią opisującą „ja” czy obraz siebie. Potrzeba prywatności (czy może nawet prywatność) rysuje się jako element współwystępujący z każdą treścią koncepcji siebie. Funkcjonuje jako fenomen bardziej ogólny. Zatem wydaje się, że nie można jej sprowadzać do innych potrzeb człowieka i rozumieć analogicznie jak inne potrzeby. Potrzeba prywatności nie wnosi jakiejś dodatkowej wiedzy na temat „ja”. Moduluje (selekcjonuje) raczej ekspresję treści składających się na koncepcję siebie (określa, co i ile o sobie ujawnia dana osoba). Jak się zdaje, funkcjonuje dzięki opieraniu się na swoistych zasadach i pełni unikalne funkcje – niesprowadzalne do tych, jakimi dysponują czy jakim służą inne potrzeby. Jest ponadto wielowymiarowa i nie uda się jej w prosty sposób określić jako na przykład tendencji do unikania towarzystwa czy nieujawniania informacji o sobie. Zatem można uznać, że prywatność jest powiązana z poczuciem tożsamości, kształtowaniem postrzegania własnej odrębności, indywidualności w odniesieniu do innych (por. Jarymowicz, 1994). Tym samym uzyskujemy obraz bardzo zbliżony do propozycji Petronio (2002): prywatność jest pewną funkcją, procesem regulacji granic „ja”, który opiera się na pewnych zasadach mających określone parametry sytuacyjne związane z osobą; służy zaś kształtowaniu poczucia własnej niepowtarzalności oraz definiowania tego, co dotyczy osoby (w opozycji do tego, co nią nie jest). Dlatego na podstawie założenia teorii CPM Petronio warto by rozwijać kolejne projekty badawcze.

BIBLIOGRAFIA

- Altman, I. (1977). Privacy regulation: Culturally universal or culturally specific? *The Journal of Social Issues*, 33, 3, 66-84.
- Archea, J. (1977). The place of architectural factors in behavioral theories of privacy. *The Journal of Social Issues*, 33, 3, 116-137.
- Argyle, M. (1991). *Psychologia stosunków międzyludzkich*. Warszawa: PWN.
- Aronson, E. (1999). *Człowiek – istota społeczna*. Warszawa: PWN.
- Biela, A. (1988). Theoretical and methodological problems of the self in psychology. W: A. Biela, Z. Uchnast (red.), *Problems with the self in psychology. Selected papers presented during the Symposium in Kazimierz, Poland 4-7 May 1988* (s. 23-42). Lublin–Bielefeld.
- Boucher, F. (2003). *Historia mody. Dzieje ubiorów od czasów prehistorycznych do końca XX wieku*. Warszawa: Arkady.
- Brzezińska, A. (1973). Struktura obrazu własnej osoby i jej wpływ na zachowanie. *Kwartalnik Pedagogiczny*, 3, 87-97.
- Brzeziński, J. (1999). *Metodologia badań psychologicznych*. Warszawa: PWN.

- Derleta, V. J., Chaikin, A. L. (1977). Privacy and self-disclosure in social relationships. *The Journal of Social Issues*, 33, 3, 102-115.
- Dyczewski, L. (1992). Rodzina a prywatność i życie publiczne. W: L. Dyczewski, J. Krokowski, G. F. McLean (red.), *Prywatność i życie publiczne w nowoczesnym społeczeństwie USA-Polska* (s. 97-115). Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Erikson, E. H. (1997). *Dzieciństwo i społeczeństwo*. Poznań: Dom Wydawniczy Rebis.
- Gough, H. G., Heilbrun, A. B. (1980). *The Adjective Check List. Manual*. Palo Alto: Consulting Psychologists Press.
- Hall, C. S., Lindzey, G. (2001). *Teorie osobowości*. Warszawa: PWN.
- Jarymowicz, M. (1994). Poznawcza indywidualizacja a społeczne identyfikacje: model zależności pomiędzy odrębnością schematów Ja-My/Inni i gotowością do identyfikowania się z innymi. W: M. Jarymowicz (red.), *Poza egocentryczną perspektywą widzenia siebie i świata* (s. 107-125). Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN.
- Kelvin, P. (1973). A social-psychological examination of privacy. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 12, 248-261.
- Kozielecki, J. (1986). *Psychologiczna teoria samowiedzy*. Warszawa: PWN.
- Laufer, R. S., Wolfe, M. (1977). Privacy as a concept and a social issue: A Multidimensional Developmental Theory. *The Journal of Social Issues*, 33, 3, 22-42.
- Leary, M. (2003). *Wywieranie wrażenia na innych. O sztuce autoprezentacji*. Gdańsk: GWP.
- Łaguna, M. (1996). *Budować obraz siebie*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Łukaszewski, W. (1979). Teoria osobowości a badania nad spostrzeganiem własnej osoby a spostrzeganiem innych ludzi. W: W. Łukaszewski (red.), *Spostrzeganie siebie i spostrzeganie innych ludzi* (s. 5-11). Wrocław: Wydawnictwo UW.
- Margulis, S. T. (1977). Coceptions of privacy: Current status and next steps. *The Journal of Social Issues*, 33, 3, 5-21.
- Margulis, S. T. (2003a). On the status and contribution of Westin's and Altman Theories of Privacy. *The Journal of Social Issues*, 59, 2, 411-429.
- Margulis, S. T. (2003b). Privacy as a social issue and behavioral concept. *The Journal of Social Issues*, 59, 2, 243-261.
- Maslow, A. H. (1954). The instinctoid nature of basic needs. *Journal of Personality*, 22, 226-247.
- Newell, P. B. (1995). Perspectives on privacy. *Journal of Environmental Psychology*, 15, 2, 87-104.
- Obuchowski, K. (1995). *Przez galaktykę potrzeb*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- O'Connor, S. C., Rosenblood, L. K. (1996). Afiliation motivation in everyday experience: A theoretical comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 3, 513-522.
- Peachey, P. (1992). Rodzina-społeczeństwo-państwo w Stanach Zjednoczonych. W: L. Dyczewski, J. Krokowski, G. F. McLean (red.), *Prywatność i życie publiczne w nowoczesnym społeczeństwie USA-Polska* (s. 83-94). Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Pedersen, D. M. (1979). Dimensions of privacy. *Perceptual and Motor Skills*, 48, 1291-1297.
- Pedersen, D. M. (1982). Cross-validation of privacy factors. *Perceptual and Motor Skills*, 55, 57-58.
- Pedersen, D. M. (1987). Relationship of personality to privacy preferences. *Journal of Social Behavior and Personality*, 2, 2 (Part 1), 267-274.
- Pedersen, D. M. (1988). Correlates of privacy regulation. *Perceptual and Motor Skills*, 66, 595-601.
- Pedersen, D. M. (1994). Privacy preferences and classroom seat selection. *Social Behavior and Personality*, 22, 4, 393-398.

- Pedersen, D. M. (1996). A Factorial Comparison of Privacy Questionnaires. *Social Behavior and Personality*, 24, 3, 249-262.
- Pedersen, D. M. (1997). Psychological functions of privacy. *Journal of Environmental Psychology*, 17, 147-156.
- Pedersen, D. M. (1999). Model for types of privacy by privacy functions. *Journal of Environmental Psychology*, 19, 4, 397-405.
- Pedersen, D. M., Frances, S. (1990). Regional differences in privacy preferences. *Psychological Reports*, 66, 731-736.
- Pervin, L. A., Oliver, P. J. (2002). *Osobowość. Teoria i badania*. Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Petronio, S. (2002). *Boundaries of privacy. Dialectics of disclosure*. New York: State University of NY Press.
- Reykowski, J. (1980). *Osobowość a społeczne zachowanie się ludzi*. Warszawa: Książka i Wiedza.
- Strelau, J. (2000). *Psychologia. Podręcznik akademicki*. Gdańsk: GWP.
- Vasta, R., Haith, M. M., Miller, S. A. (1995). *Psychologia dziecka*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Walden, T. A., Nelson, P. A. Smith, D. E. (1981). Crowding, privacy and coping. *Environment and Behavior*, 13, 205-224.
- Weinstein, C. S. (1982). Privacy-seeking behavior in an elementary classroom. *Journal of environmental Psychology*, 2, 23-35.
- Westin, A. (1967). *Privacy and freedom*. New York: Atheneum.
- Wiśniewski, A., Śleszyński, D. (1976). Koncepcja hierarchicznej struktury potrzeb w teorii Abrahama H. Maslowa. *Studia Philosophiae Christianae*, 12, 2, 192-211.
- Zaborowski, Z. (1989). *Psychospołeczne problemy samoświadomości*. Warszawa: PWN.
- Zaleski, Z. (2001). Prawo do prywatności – aspekty psychologiczne. W: K. Motyka (red.), *Prawo do prywatności. Aspekty prawne i psychologiczne* (s. 95-145). Lublin: Wydawnictwo MORPOL.
- Zaleski, Z. (2003). *Psychologia własności i prywatności*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.

THE POSITION OF NEED FOR PRIVACY AMONG THE OTHER NEEDS OF INDIVIDUAL'S SELF-CONCEPT

S u m m a r y

The article presents privacy as a multidimensional need “localized in” self-concept. The main purpose of the research was to find links between need for privacy and some other human needs. Two methods were used: ACL and Social Preferences Questionnaire. The results show that need for privacy is not merely the opposite of need for affiliation and cannot be reduced to a process of maintaining the individual's autonomy. However, there are correlations between need of exhibition, need of heterosexual contacts, amount of revealing information (number of checked adjectives) and privacy. Additionally need for privacy is the same for women and men but associated with different elements of self-concept (for each sex).

Key words: need for privacy, private, self-concept, disclosure, private information management.

ANEKS

KWESTIONARIUSZ PREFERENCJI SPOŁECZNYCH

1. Czasami mam potrzebę oddalić się od innych i побыć w samotności.
 2. Nie lubię przedłużać rozmowy z dopiero co poznaną osobą.
 3. Dla mnie najlepszy sposób na wakacje to wyjazd z rodziną.
 4. *Gdy mam zły humor lub jest mi smutno, lubię być pocieszany(-a) przez moich przyjaciół.
 5. Na imprezach raczej nie ja jestem duszą towarzystwa i nie ja podsuwam pomysły do „zabawy”;
przeciwnie – muszę być zachęcany(-a) przez innych do różnych „wyczynów”.
 6. Małe miasteczka mają tę zaletę, że dobrze znasz swoich sąsiadów, masz z nimi bliski kontakt.
 7. Chętnie skorzystał(-a)bym z propozycji wakacyjnej pracy w samotności, w roli strażnika na
jakiejś wieży czy latarni morskiej.
 8. *Lubię być w centrum uwagi.
 9. Najlepiej czuję się wtedy, gdy jestem sam(-a).
 10. Nie lubię, gdy mi się przeszkadza, kiedy przebywam z moją rodziną.
 11. Byłoby przyjemnie siedzieć samemu(-ej) na szczycie góry i podziwiać piękne widoki.
 12. Lubię przebywać sam w domu, w ciszy i spokoju.
 13. Lubię przebywać w domu wtedy, kiedy nie ma tam nikogo oprócz mnie.
 14. Mam osobę, której ufam i której się zwierzam.
 15. Nie lubię siedzieć obok obcej osoby w zatłoczonym autobusie.
 16. Na przyjęciach wolę trzymać się z dala od grupy, nie lubię przyłączać się do innych.
 17. Chciał(-a)bym mieć domek w górach lub nad morzem, aby móc tam spędzać czas z moją rodziną.
 18. Lubię, jak ktoś otacza mnie opieką i troszczy się o mnie, gdy jestem chory(-a).
 19. Lubię występować publicznie, bo świadomość, że inni ludzie zwracają na mnie uwagę, sprawia
mi przyjemność.
 20. Lubię być chwalony(-a) i otrzymywać wyrazy uznania za moje zasługi.
 21. Przytulanie się, całowanie czy inne formy bliskości fizycznej dopuszczam tylko w relacjach
z członkami rodziny i najbliższymi przyjaciółmi.
 22. Był(-a)bym szczęśliwy(-a), gdybym mógł(-a) mieszkać sam w domu położonym w lesie.
 23. Czasami lubię przebywać w takim miejscu, w którym wiem, że nikt mnie nie widzi i nie znaj-
dzie.
 24. Lubię, gdy inni opowiadają mi o swoim życiu.
 25. Moje relacje z innymi są chłodne i na dystans.
 26. Myślę, że podobałaby mi się praca leśniczego albo strażnika leśnego.
 27. Najlepszą formą spędzania czasu jest dla mnie przebywanie z rodziną.
 28. *Lubię poznawać nowych ludzi.
 29. Staram się unikać tłumu, jeśli to tylko możliwe.
 30. Lubię być sam(-a) w swoim pokoju.
- (* oznacza itemy, które należy odwrócić)